

Páchatelia a obeť trestných činov - Sexuálne deviácie ako poruchy sexuálneho motivačného systému

{ MUDr. Danica Caisová
Ambulancia FAIRA Košice
Trenčianske Teplice - Omšenie
11.- 12. október 2018
E-mail ambulancia..faira@gmail.com

- ⌘ Pohľad na štruktúru sexuality
- ⌘ Je potrebné liečiť parafilika?
- ⌘ Problematika ochranného sexuologického liečenia

O čom budem hovoriť?

- ⌘ Sexuálne zneužívanie detí
- ⌘ Detská pornografia
- ⌘ Sexuálne násilie a vraždy
- ⌘ Kastrácie?
- ⌘ Detenčné ústavy

Mediálne témy

- ⌘ Sexuálny vývoj jedinca je komplexný a a je to zatiaľ málo prebádaná oblasť
- ⌘ Vývoj je ovplyvňovaný mnohými rôznymi faktormi vrátane vrodených a enviromentálnych determinantov
- ⌘ Zatiaľ nemáme k dispozícii komplexnú a všeobecne prijímanú definíciu vzniku a vývoja týchto porúch
- ⌘ Renesancia biologického výskumu v psychiatrii a sexuológii/ vplyv hormónov v prenatálnom období, genetické, neuropsychologické, neuroanatomické f ./

etiológia

MKCH 10 – F 65 - sexuálne impulzy, fantázie alebo praktiky, ktoré sú neobvyklé, deviantné alebo bizarné

všeobecné dg. kritériá :

- jedinec opakovane prežíva intenzívne sexuálne túžby a fantázie týkajúce sa neobvyklých objektov alebo aktivít
- jedinec alebo túžbam vyhovie alebo ho výrazne obťažujú
- preferencia je prítomná najmenej 6 mesiacov

Poruchy sexuálnej preferencie (sexuálne deviácie, perverzie, parafílie)

aj preto se stretávame s ďalšími pokusmi definovať sexuálne deviácie

- kvalitatívna odchýlka štruktúry sexuálneho motivačného systému (Zvěřina, 1982)
- porucha riadenia sexuálnych emócií (Brichcín, 1995)
- menšinová variácia sexuálneho motivačného systému (Kolářský a Madlafousek, 1983)

MKCH 10 je operacionálna diagnostická klasifikácia, ktorá z princípu nedefinuje „nozológiu“

- ⌘ Evolučne biologické modely
- ⌘ Endokrinologická teória
- ⌘ Teória výskytu parafílií u primátov
- ⌘ Monoamínová teória
- ⌘ Teória imprintingu
- ⌘ Teória sociálneho učenia
- ⌘ OCD like disorder – psychopatologické modely
- ⌘ Psychodynamické teórie
- ⌘ Genetické teórie
- ⌘ Porucha dvorenia
- ⌘ Sociálne a kriminologické teórie
- ⌘ Feministické modely

Hypotézy etiológie parafílií

- ⌘ Vrodené determinanty sexuálnej motivácie sú výsledkom fylogenetického vývoja a ich primárna funkcia je predovšetkým reprodukčná – predpokladá schopnosť jedinca vytvoriť dvojicu s reprodukčne najperspektívnejším partnerom
- ⌘ Sexuálne deviácie predstavujú fylogenetickú regresiu /Bailey 1991/
- ⌘ Money/1986/ nevylučuje vytvorenie dvojice, ale deviácia ju podstatne sťažuje

Evolučne biologické modely

- ⊗ Hladina testosterónu kolíše jednak počas dňa, jednak v priebehu roka
- ⊗ U mladých zdravých mužov sa nezistila korelácia medzi hladinou testosterónu a sexuálnou aktivitou a sexuálnymi záujmami
- ⊗ Pokles hladiny testosterónu pod normu tlmí sexuálnu apetenciu aj intenzitu a frekvenciu sexuálnych fantázií

Endokrinologické funkcie

- ⊗ Masturbácia sa vyskytuje u primátov žijúcich v zajatí aj vo voľnej prírode
- ⊗ V kontexte sexuálneho správania sa vyskytuje agresívne správanie u viacerých druhov primátov (orangutáni)
- ⊗ Pokusy so šimpanzami – po napodmieňovaní mali erekciu pri pohľade na rukavice, ktoré používali pracovníci pri odbere ejakulátu

Výskyt u primátov

- ⌘ Nepriame dôkazy o tom, že porucha metabolizmu monoaminov môže spôsobovať neštandardné sexuálne správanie
- ⌘ Neexistuje žiadna štúdia dokazujúca abnormality metabolizmu monoaminov u sexuálnych deviantov

Monoamínová hypotéza

- ⌘ Imprinting je uvádzaný ako jedno z možných vysvetlení vzniku niektorých parafilií
- ⌘ Predpokladá, že v období adolescencie je ľudská sexualita vulnerabilná voči rôznym sexuálnym podnetom a dokáže ich začleniť do svojej štruktúry

Teória imprintingu

- ⌘ Predpokladá významný vplyv učenia a podmienovania
- ⌘ Túto teóriu opakovane zpochybňujú tvrdenia o biologickej podstate pohlavného dimorfizmu
- ⌘ Klien vytvoril schému spolupôsobenia genetických vplyvov a vplyvov prostredia

Teória sociálneho učenia

- ⌘ Mnoho autorov zaraďuje parafílie do spektra obsedantne – kompulzívnych porúch, podobne ako kleptomániu, patologické hráčstvo.
- ⌘ Na rozdiel od príznakov OCD, kde sú obsesie a kompulzie vnímané ako nežiadúce a nepríjemné u parafílií sú fantázie vzrušujúce a egosyntónne (iba ich nelegálnosť ich môže robiť egodystónnymi)

Parafílie ako súčasť spektra OCD

- ⊗ U páchatelov sexuálnych deliktov sú poruchy osobnosti diagnostikované častejšie ako u kontrolných skupín /napr. Levin a Stava,1987/
- ⊗ Ak by to aj tak bolo poruchy osobnosti u deviantov sú následkom či vedľajším „produktom“ odlišnosti
- ⊗ Nevieme ako je to u tých deviantov, ktorí sexuálny delikt nespáchajú resp. nepáchajú
- ⊗ Prítomnosť poruchy osobnosti zvyšuje špecificky práve recidivitu sexuálne delikventného správania

Teórie porúch osobnosti

- ⊗ Zdôrazňujú príčinnú úlohu psychotraumatizujúcich udalostí v detstve a dospievaní parafilikov/rozhodujúci etiologický faktor zneužívania v detstve / - pochybnosti o validite subjektívnych údajov
- ⊗ či dysfunkčnej rodiny – ambivalencia v romantických vrstovníckych vzťahoch, neschopnosť naučiť sa vzťahové zručnosti
- ⊗ Výskumy sú kontroverzné a vysvetľujú skôr sexuálnu delikvenciu
- ⊗ Nie sú žiadne dôkazy o tom, že psychodynamická terapia je účinná v liečbe parafilii (ak je používaná výlučne)

Psychodynamické teórie

- ⊗ Neexistujú štúdie, ktoré by sa zaoberali poruchami sexuálnej preferencie vo vzťahu ku genetike

Genetické teórie

- ⊗ Ľudské sexuálne –zblížovacie správanie v štyroch na seba nadväzujúcich fázach/ f. lokácie, f. afiliačná, f. taktilných interakcií, f. efektívneho genitálneho spojenia
- ⊗ Deviácie – niektoré fázy sú naznačené, iné úplne chýbajú
- ⊗ Kurt Freund – VÚPs – volumometria, PPG
- ⊗ Jedna deviácia môže mať rôzne sexuálne prejavy
- ⊗ Teória štruktúry sexuálnej motivácie /Freund a kol 1997/
- ⊗ Teorie je označovaná za viac popisnú než vysvetľujúcu

Porucha dvorenia – courtship disorder

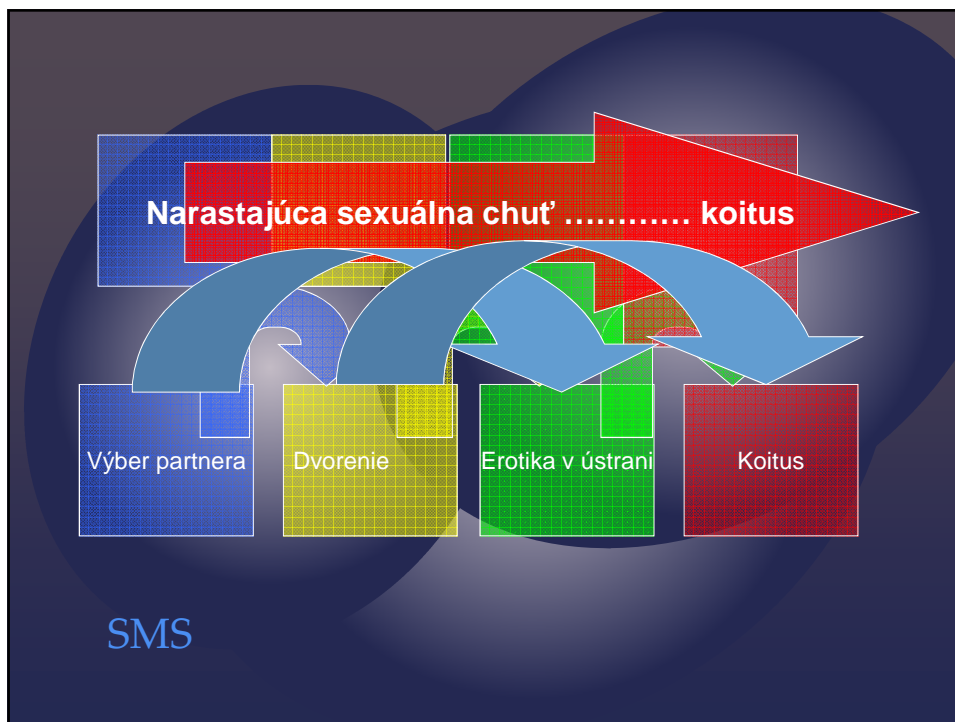
- ⌘ Sexuálne správanie nie možné vysvetliť ako prejav unitárneho sexuálneho pudu. Ide o cieľosmerné správanie, ktoré prebieha vo fázach, ktorých sled je riadený systémom DMS. Interakcia medzi sexuálnymi partnermi je komunikačný proces, ktorý zaisťuje prechod z predchádzajúceho DMS do nasledujúceho DMS.
- ⌘ Nemáme v mozgu unitárne pudy, ale motivačné systémy

Sexuálny motivačný systém

Atraktivita - výber partnera, všeobecné vábenie

- Proceptivita - fáza pretaktilná – v tejto fáze je dotyk partnera ešte neprípustný (koketné chovanie u žien a dvorenie u muža). Tato fáza má rôzne dlhý priebeh a je dosť transkultúrne odlišná
- Prekoitálna akceptivita - fáza taktilná
- Koitus

Fázy sexuálneho motivačného systému

- ⌘ Transkultúrne práce o výskyte deviácií neexistujú
  - ⌘ Skúmanie sexuálneho násilia v rôznych kultúrach / výraznejšie dominantné postavenie mužov, prísnejšia sociálna reštrikcia extramtrimoniálnych vzťahov žien, silnejšie sex. zábrany u žien, predlžovanie mládeneckého veku, oprávnenosť mužskej požiadavky na sex
  - ⌘ Ideologické aspekty- vzdelanie žien, profesionálna rovnoprávnosť, politická a právna rovnosť – gender studies
- Sociologické a kriminologické modely

- ⊗ Predovšetkým na sexuálne násilie na ženách – sexuálna agresivita je pseudosexuálny akt, ktorý je primárne motivovaný mužskou sociopolitickou nadvládou
- ⊗ Sexuálna agresivita je desexualizovaný akt, nie je to akt sexuálny, ale mocenský
- ⊗ Sexistické postoje v médiách, reklame
- ⊗ Sexuálne deviantné správanie je výsledkom spoločenských podmienok umožňujúcich podobné javy

Feministické modely

Normálne aj deviantné správanie je podmienené biopsychosociálnymi faktormi

- ⊗ hereditárne dispozície
- ⊗ Hormonálne príčiny
- ⊗ Patologické vzťahy
- ⊗ Sexuálne zneužívanie v detstve
- ⊗ Psychické poruchy /Money1995a/

Zdôrazňuje rozpor, polarizácia medzi nature and nurture je prekonaný

Multifaktoriálny model

□ deviácie v objekte –
inverzie, paraphilic
target preferences,
napr. pedofília,
hebefília, efebofília

□ deviácie v aktivite –
perverzie, courtship
disorders, napr.
sadizmus

prof. Hynie :

Erotika na verejnosti :

⊗ výber partnera

⊗ dvorenie

Erotika v ústraní :

⊗ Prekoitálne aktivity,
bozkávanie, dotyky na
genitáliách

⊗ koitus

⊗ Starostlivosť o
potomstvo- rodičovské
opatrovateľské systémy

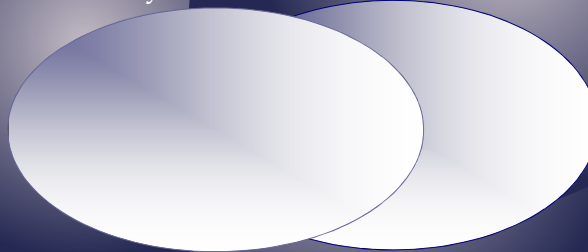
Didakticky vhodné rozdelenie deviácií

Štruktúra sexuality verzus sexuálne správanie

Štruktúra sexuality

Sexuálne správanie

Štruktúra sexuálneho motivačného systému verzus sexuálne správanie

Homosexuálne správanie heterosexuálnych mužov vo výkone trestu

sexuálne „experimentovanie“

sadomasochistické praktiky normálov

Správanie sa vojakov víťaznej armády vo vojne

Žiadna spoločnosť nemôže fungovať bez určitého minima sexuálnych zákonných noriem (Haeberle, 1985)

- chráni potencionálne aj skutočné obeť pred sexuálnym násilím
- bráni sexuálnym prejavom na verejnosti
- deklaratívne varuje pred správaním, ktoré spoločnosť neschvaľuje (Bancroft, 1985)

- ⌘ Jednotná definícia deviácie neexistuje, rôzne teoretické východiská
- ⌘ Psychodiagnostické vyšetrenia nedokážu diagnostikovať deviáciu
- ⌘ Psychofyziologické vyšetrenie PPG – je treba interpretovať v kontexte so sexodiagnostickým vyšetrením
- ⌘ Zistené fakty interpretujeme sexopatologicky, nie psychopatologicky
- ⌘ Sexualita nie je len genitalita

sexodiagnostika

Ďakujem za pozornosť